Samostatný knihovník správce / samostatná knihovnice správkyně digitální knihovny (kód: 72-018-R)

Autorizující orgán: Ministerstvo kultury
Skupina oborů: Publicistika, knihovnictví a informatika (kód: 72)
Týká se povolání: Samostatný knihovník
Kvalifikační úroveň NSK - EQF: 6

Odborná způsobilost

Název	Úroveň
Koncipování digitální knihovny	6
Organizace digitálního zpracování dokumentů	6
Orientace v digitálním zpracovávání dokumentů a jejich zpřístupňování veřejnosti	4
Orientace ve specializovaných elektronických informačních zdrojích	6
Ovládání automatizovaného knihovního systému	6
Vyhledávání bibliografických a faktografických informací ze základních zdrojů a jejich ověřování	6
Orientace v procesu vytváření databází digitálních dat	6

Platnost standardu

Standard je platný od: 20.05.2025

Kritéria a způsoby hodnocení

Koncipování digitální knihovny

Kritéria hodnocení	Způsoby ověření
a) Popsat proces plánování digitalizace	Ústní ověření
b) Popsat legislativní rámec zpřístupňování digitalizovaných a digitálních děl veřejnosti	Ústní ověření
c) Popsat finanční rámec pro zabezpečení digitalizace	Ústní ověření
d) Charakterizovat hlediska pro výběr dokumentů k digitalizaci	Ústní ověření
e) Popsat základní funkce a komponenty digitální knihovny	Ústní ověření

Je třeba splnit všechna kritéria.

Organizace digitálního zpracování dokumentů

Kritéria hodnocení	Způsoby ověření
a) Charakterizovat jednotlivé fáze procesu digitalizace	Ústní ověření
b) Ověřit dokument v centrálních registrech digitalizovaných dokumentů	Praktické předvedení
c) Vyhledat číslo ISSN (International Standard Serial Number – Mezinárodní standardní číslo seriálových publikací) ke konkrétnímu českému pokračujícímu dílu	Praktické předvedení
d) Vyhledat a přiřadit k záznamu konkrétní monografie nebo pokračujícího díla číslo České národní bibliografie	Praktické předvedení

Je třeba splnit všechna kritéria.

Orientace v digitálním zpracovávání dokumentů a jejich zpřístupňování veřejnosti

Kritéria hodnocení	Způsoby ověření
a) Popsat principy digitalizace dokumentů a její význam pro knihovnu	Ústní ověření
b) Popsat typy skenerů využívaných při digitalizaci	Ústní ověření
c) Popsat digitální zpracování tištěných dokumentů metodou skenování a následné zpracování obrazu	Ústní ověření
d) Na základě platné legislativy určit způsob zpřístupnění u 3 vybraných dokumentů	Praktické předvedení

Je třeba splnit všechna kritéria.

Orientace ve specializovaných elektronických informačních zdrojích

Kritéria hodnocení	Způsoby ověření
a) Popsat základní funkce a služby portálů na veřejném internetu a předvést je na vybraném příkladu z českého a zahraničního prostředí	Praktické předvedení a ústní ověření
b) Popsat vybrané domácí a zahraniční elektronické informační zdroje v nabídce českých knihoven, jejich funkce a základní služby	Ústní ověření
c) Vyhledat 3 dokumenty ve fondech zahraničních knihoven za použití vyhledávacích nástrojů veřejného internetu a speciálních knihovnických nástrojů	Praktické předvedení

Je třeba splnit všechna kritéria.

Ovládání automatizovaného knihovního systému

Kritéria hodnocení	Způsoby ověření
a) Popsat model automatizovaného knihovního systému, včetně návaznosti agend pro zpracování, zpřístupnění a uchování dokumentu v knihovně	Ústní ověření
b) Popsat a vysvětlit, jaké typy statistik lze získat z dat automatizovaného knihovního systému, a jak je lze použít při hodnocení práce a plánování rozvoje knihovny a uvést jeden modelový příklad z praxe knihoven	Ústní ověření

Je třeba splnit obě kritéria.

Vyhledávání bibliografických a faktografických informací ze základních zdrojů a jejich ověřování

Kritéria hodnocení	Způsoby ověření
a) Určit selekční údaje v bibliografickém záznamu dvou kartografických dokumentů	Praktické předvedení
b) Vyhledat bibliografický záznam hudebniny v OPAC (Online Public Access Catalogue) Národní knihovny ČR	Praktické předvedení
c) Vyhledat regionální literaturu na základě specifického požadavku	Praktické předvedení
d) Vyhledat vysokoškolskou kvalifikační práci na určené téma	Praktické předvedení
e) Vyhledat bibliografický záznam tří monografií na základě zadání různých klíčových údajů ve volně přístupném zahraničním souborném katalogu	Praktické předvedení

Je třeba splnit všechna kritéria.

Orientace v procesu vytváření databází digitálních dat

Kritéria hodnocení	Způsoby ověření
a) Popsat způsoby zabezpečení přístupu uživatelů k databázi a jeho význam	Ústní ověření
b) Popsat obecně strukturu databáze digitálních dat	Ústní ověření
c) Popsat základní funkce jednotlivých typů metadat	Ústní ověření
d) Popsat cíl a způsoby dlouhodobé ochrany dat	Ústní ověření
e) Orientovat se v současných provozovaných systémech pro uchovávání a zpřístupňování digitalizovaných a digitálních dokumentů	Ústní ověření
f) Popsat práci s vybraným volným statistickým nástrojem na měření využívání elektronických informačních zdrojů a webových stránek	Ústní ověření

Je třeba splnit všechna kritéria.

Organizační a metodické pokyny

Pokyny k realizaci zkoušky

1. Vstupní předpoklady pro účast na zkoušce

Uchazečem o zkoušku může být každá fyzická osoba starší 18 let, která získala alespoň základy vzdělání, nebo účastník rekvalifikace podle zákona č. 435/2004 Sb., zákon o zaměstnanosti.

Zdravotní způsobilost není vyžadována.

Autorizovaná osoba zároveň s odesláním pozvánky ke zkoušce písemnou formou sdělí, kde a jakým způsobem se uchazeč může informovat o svých povinnostech a průběhu zkoušky a které doklady/dokumenty musí uchazeč předložit bezprostředně před započetím zkoušky.

2. Průběh zkoušky

Před zahájením zkoušky uchazeč předloží zkoušejícímu průkaz totožnosti a případně další dokumenty opravňující k připuštění ke zkoušce uvedené v části 1. Vstupní předpoklady pro účast na zkoušce.

Bezprostředně před zahájením zkoušky autorizovaná osoba seznámí uchazeče s pracovištěm, s organizací zkoušky, s jeho právy a povinnostmi v rámci zkoušky podle zákona č. 179/2006 Sb., a s požadavky bezpečnosti a ochrany zdraví při práci (BOZP) a požární ochrany (PO), o čemž autorizovaná osoba vyhotoví a uchazeč podepíše písemný záznam.

Zkoušející uzná, a tedy nemusí ověřovat, ty odborné způsobilosti, které byly již dříve u uchazeče ověřeny v rámci zkoušky z jiné profesní kvalifikace (nutno doložit osvědčením o získání profesní kvalifikace), a které jsou shodné svým rozsahem i obsahem. Rozsah a obsah odborné způsobilosti určují její jednotlivá kritéria a pokyny k provedení zkoušky popsané v hodnoticím standardu. Zkoušející tyto odborné způsobilosti neuzná jako již ověřené, pokud by tím nebylo zajištěno řádné ověření ostatních požadavků stanovených tímto hodnotícím standardem (například při nutnosti dodržení technologických postupů a časové souslednosti různých činností).

Zkouška se koná v českém jazyce.

Zkouška je veřejná. Praktická část zkoušky a praktická zkouška není veřejná v případech, kdy to je nutné z hygienických důvodů nebo z důvodu ochrany zdraví a bezpečnosti práce.

Kritéria se ověřují praktickým předvedením, ústním ověřením a kombinací praktického předvedení a ústního ověření. Pro praktické předvedení je nutné, aby měl uchazeč k dispozici počítač zapojený v síti internet a dostupný textový editor. Dovednost práce s počítačem a orientace v síti internetu je jednou z prověřovaných odborných způsobilostí.

Během zkoušky je prověřována i znalost odborné terminologie. Terminologie používaná při zadávání úkolů i jejich hodnocení musí být v souladu s aktuální terminologií tak, jak ji uvádí Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV) vytvářená Národní knihovnou ČR. V oblasti knihovnických a informačních služeb a provozu je nutné, aby konkrétní zadání i hodnocení respektovalo aktuální znění platných legislativních norem, zejména:

- zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník,
- zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník,
- zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon),
- zákon č. 110/2019 Sb., o zpracování osobních údajů,
- zákon č. 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon), včetně věcně příslušných vyhlášek v platném znění,
- zákon č. 37/1995 Sb., o neperiodických publikacích, ve znění pozdějších předpisů,
- zákon č. 46/2000 Sb., o právech a povinnostech při vydávání periodického tisku a o změně některých dalších zákonů (tiskový zákon), ve znění pozdějších předpisů.

V oblasti katalogizace je nutné, aby konkrétní zadání i hodnocení respektovalo aktuální katalogizační standardy, které určuje Národní knihovna ČR. Jedná se o pravidla RDA (Resource Description and Access – česky Popis a zpřístupnění zdrojů, dále jen RDA), včetně platných národních interpretací a formát MARC21 (Machine Readable Cataloging, česky „Strojově čitelná katalogizace“, dále jen MARC21). Informace o standardech a interpretacích jsou k dispozici na webových stránkách Národní knihovny ČR v sekci Katalogizační politika.

Autorizovaná osoba je povinna 4 týdny před termínem zkoušky na svých webových stránkách zveřejnit aktuální citace manuálů a v den zkoušky sdělí uchazeči informace o pravidlech práce s manuály při zkoušce. Během zkoušky má uchazeč tyto manuály (aktuální verzi) k dispozici. Uchazeč nemá právo přinést si ke zkoušce tyto manuály vlastní.

Veškeré podklady využitelné pro ověření konkrétní odborné způsobilosti (dokumenty, kopie titulních listů a článků, bibliografické záznamy apod.) má zkoušený k dispozici během přípravy na zkoušku. Sestavy těchto podkladů ke každé odborné způsobilosti jsou zároveň součástí níže uvedených pokynů pro autorizovanou osobu. Jednotlivé dokumenty je možné využít opakovaně v různých okruzích otázek. Uchazeč není předem informován o tom, které konkrétní dokumenty budou vybrány.

Všechna kritéria, která se ověřují formou praktického předvedení, simulují reálnou činnost v práci knihovníka.

1. Koncipování digitální knihovny
Bez speciálních požadavků.

2. Organizace digitálního zpracování dokumentů
Pro ověření odborné způsobilosti v kritériu a) uchazeč stručně popíše jednotlivé fáze procesu digitalizace (příprava, skenování, OCR, popis metadaty, zpřístupňování, dlouhodobá ochrana). K ověření kritérií b), c), d) připraví autorizovaná osoba 20 titulních listů monografických děl a 20 titulních listů pokračujících děl, díla musí být vydána na území ČR a v českém jazyce, pro zkoušku bude vybráno k ověření kritéria b) 1 monografické a 1 pokračující dílo, pro ověření kritéria c) jedno pokračující dílo, pro ověření kritéria d) jedno monografické nebo pokračující dílo.

3. Orientace v digitálním zpracovávání dokumentů a jejich zpřístupňování veřejnosti
Pro ověření odborné způsobilosti, kritérium c) připraví autorizovaná osoba citace 20 monografií vydaných v různých obdobích 19. a 20. století a 10 pokračujících zdrojů vydávaných v průběhu 19. a 20. století. Díla musí být vydána na území ČR a v českém jazyce. Při zkoušce budou využity 2 citace monografií a 1 citace pokračujícího zdroje.

4. Orientace ve specializovaných elektronických informačních zdrojích
Pro ověření odborné způsobilosti, kritéria a) a b), připraví autorizovaná osoba seznam webových adres portálů z prostředí veřejného internetu a národních elektronických informačních zdrojů, které mohou být předmětem ověření. Z tohoto seznamu budou pro účely ověření vybrány pro kritérium a) jeden zdroj a pro kritérium b) tři zdroje. Pro ověření kritéria c) vyhledává uchazeč ve fondech zahraničních knihoven. Autorizovaná osoba připraví seznam 50 dokumentů, u nichž uvede klíčové údaje: jméno autora, název knihy, část názvu knihy, ISBN (International Standard Book Number, mezinárodní číslo knihy). Při ověřování kritéria je nutné zadat dva různé typy klíčových údajů směřujících ke dvěma různým monografiím. Výběr příkladů se musí pohybovat v rámci aktuální knižní produkce vydané nejdéle 20 let zpětně, pro účely zkoušky budou vybrány 3 dokumenty.

5. Ovládání automatizovaného knihovního systému
V rámci odborné způsobilosti uchazeč prokazuje znalost agend, které lze pokrýt automatizovaným provozem. Dále uchazeč prokazuje v rámci této odborné způsobilosti povědomí o tom, že kromě zabezpečení provozu jsou v automatizovaném knihovním systému dostupná data o provozu knihovny, např. kvantitativní ukazatele o počtu a typu dokumentů, uživatelů, výpůjček a jaké možnosti pro organizaci práce v knihovně tato data poskytují.
Pro ověření odborné způsobilosti nejsou nutné žádné speciální pomůcky, kromě psacích potřeb.

6. Vyhledávání bibliografických a faktografických informací ze základních zdrojů a jejich ověřování
Pro ověření odborné způsobilosti musí autorizovaná osoba pro ověření jednotlivých kritérií připravit vždy 50 kopií nebo exemplářů:
- kartografických dokumentů
- hudebnin
- regionální literatury

Z hlediska chronologického se musí jednat o dokumenty:
10 % dokumentů vydaných v letech 1850-1900
10 % dokumentů vydávaných v letech 1901-1950
20 % dokumentů vydávaných v letech 1951-2010
60 % dokumentů vydaných 2010 – a novějších
A dále seznam 50 titulů vysokoškolských kvalifikačních prací, z nichž bude zadáno téma a jméno původce. Pro zkoušku musí být vybrány dokumenty z různých uvedených období. Uchazeč není předem informován o tom, které konkrétní dokumenty budou vybrány.

7. Orientace v procesu vytváření databází digitálních dat
Pro ověření odborné způsobilosti v kritériu a) popíše uchazeč zabezpečení přístupu uživatelů k libovolné databázi procesem autentizace, jeho princip a význam autorizace. Pro ověření kritéria b) uchazeč vysvětlí na obecném modulu strukturu databáze digitálních dat a vazby mezi jednotlivými prvky databáze. Pro ověření kritéria c) uchazeč stručně popíše funkci jednotlivých typů metadat – popisných, technických, administrativních, strukturálních. Ověření kritéria e) bude zaměřeno na systémy provozované v ČR. K ověření kritéria f) popíše uchazeč některý z volně dostupných nástrojů na měření statistických dat.

Autorizovaná osoba, resp. autorizovaný zástupce autorizované osoby je oprávněný předčasně ukončit zkoušku, pokud vyhodnotí, že v důsledku činnosti uchazeče bezprostředně došlo k ohrožení nebo bezprostředně hrozí nebezpečí ohrožení zdraví, života a majetku či životního prostředí. Zdůvodnění předčasného ukončení zkoušky uvede autorizovaná osoba do záznamu o průběhu a výsledku zkoušky. Uchazeč může ukončit zkoušku kdykoliv v jejím průběhu, a to na vlastní žádost.

Výsledné hodnocení

Zkoušející hodnotí uchazeče zvlášť pro každou odbornou způsobilost a výsledek zapisuje do záznamu o průběhu a výsledku zkoušky.

Výsledné hodnocení pro danou odbornou způsobilost musí znít:
- „splnil“, nebo
- „nesplnil“ v závislosti na stanovení závaznosti, resp. nezávaznosti jednotlivých kritérií u každé odborné způsobilosti.

Výsledné hodnocení zkoušky zní buď:
- „vyhověl“, pokud uchazeč splnil všechny odborné způsobilosti, nebo
- „nevyhověl“, pokud uchazeč některou odbornou způsobilost nesplnil. Při hodnocení „nevyhověl“ uvádí autorizovaná osoba vždy zdůvodnění, které uchazeč svým podpisem bere na vědomí.

Počet zkoušejících

Zkouška probíhá před zkušební komisí složenou z dvou členů. Všichni členové komise musí být přítomni u zkoušky po celou dobu trvání zkoušky.

Zkoušející je povinen provádět ověřování odborných způsobilostí při zkoušce přesně podle všech ustanovení tohoto hodnoticího standardu.

Požadavky na odbornou způsobilost autorizované osoby, resp. autorizovaného zástupce autorizované osoby

Autorizovaná osoba, resp. autorizovaný zástupce autorizované osoby musí splňovat alespoň jednu z následujících variant požadavků:

a) Vyšší odborné vzdělání v oboru informační služby nebo informační studia a knihovnictví se specializací na poskytování přímých knihovnických a informačních služeb nebo na digitalizaci a nejméně 5 let prokázané odborné praxe v oblasti digitalizace nebo správy digitální knihovny.
b) Vysokoškolské vzdělání v oboru informační služby nebo informační studia a knihovnictví se specializací na poskytování přímých knihovnických a informačních služeb nebo na digitalizaci a nejméně 5 let prokázané odborné praxe v oblasti digitalizace nebo správy digitální knihovny.
c) Vysokoškolské vzdělání a rekvalifikační knihovnický kurz akreditovaný MŠMT ČR a nejméně 5 let prokázané odborné praxe v oblasti digitalizace nebo správy digitální knihovny.
d) Vysokoškolské vzdělání v oboru informační služby nebo informační studia a knihovnictví se specializací na poskytování přímých knihovnických a informačních služeb nebo na digitalizaci a nejméně 5 let odborné praxe jako učitel vyšší odborné školy v oboru informační služby nebo informační studia a knihovnictví se specializací na digitalizaci nebo na správu digitální knihovny.
e) Vědecká hodnost v oboru informační studia a knihovnictví a nejméně 5 let prokázané odborné praxe v oboru informační služby, informační studia a knihovnictví se specializací na digitalizaci nebo na správu digitální knihovny.

Žadatel o udělení autorizace prokazuje splnění požadavků na odbornou způsobilost a praxi v povolání autorizujícímu orgánu, a to předložením dokladu nebo dokladů o získání odborné způsobilosti a praxe v povolání v souladu s hodnoticím standardem této profesní kvalifikace, nebo takovým postupem, který je v souladu s požadavky uvedenými v hodnoticím standardu této profesní kvalifikace autorizujícím orgánem stanoven.

Žádost o udělení autorizace naleznete na internetových stránkách autorizujícího orgánu:
Ministerstvo kultury ČR, www.mkcr.cz

Nezbytné materiální a technické předpoklady pro provedení zkoušky

- Místnost pro písemnou a praktickou část zkoušky.
- PC s běžným textovým editorem a tabulkovým editorem a neomezeným přístupem k internetu, monitorem min. 17", klávesnicí a myší.
- 20 titulních listů monografických děl a 20 titulních listů pokračujících děl, díla musí být vydána na území ČR a v českém jazyce.
- Citace 20 monografií vydaných v různých obdobích 19. a 20. století a 10 pokračujících zdrojů vydávaných v průběhu 19. a 20. století. Díla musí být vydána na území ČR a v českém jazyce.
- Seznam webových adres portálů z prostředí veřejného internetu a národních elektronických informačních zdrojů
- Seznam 50 dokumentů vydaných v posledních 20 letech s klíčovými údaji: jméno autora, název knihy, část názvu knihy, ISBN (International Standard Book Number, mezinárodní číslo knihy).
    - Po 50 kopiích nebo exemplářích:
        - kartografických dokumentů
        - hudebnin
        - regionální literatury

            Z hlediska chronologického se musí jednat o dokumenty:
        - 10 % dokumentů vydaných v letech 1850-1900
        - 10 % dokumentů vydávaných v letech 1901-1950
        - 20 % dokumentů vydávaných v letech 1951-2010
        - 60 % dokumentů vydaných 2010 – a novějších
        - Seznam 50 vysokoškolských kvalifikačních prací.
- Pro každou zkoušku musí být k dispozici seznam dokumentů, které jsou pro ověřování potřebné a seznam dokumentů, které byly vybrány pro zkoušku.
- Psací potřeby, papír na psaní.

K žádosti o udělení autorizace žadatel přiloží seznam materiálně-technického vybavení dokládající soulad s požadavky uvedenými v hodnoticím standardu pro účely zkoušky. Zajištění vhodných prostor pro provádění zkoušky prokazuje žadatel odpovídajícím dokladem (např. výpis z katastru nemovitostí, nájemní smlouva, dohoda).

Doba přípravy na zkoušku

Uchazeč má nárok na celkovou dobu přípravy na zkoušku v trvání 20 minut. Do doby přípravy na zkoušku se nezapočítává doba na seznámení uchazeče s pracovištěm, s organizací zkoušky, s požadavky BOZP a PO a s právy a povinnostmi uchazeče v rámci zkoušky podle zákona č. 179/2006 Sb.

Doba pro vykonání zkoušky

Celková doba trvání vlastní zkoušky jednoho uchazeče (bez času na přípravu a přestávky) je 3 až 4 hodin (hodinou se rozumí 60 minut).

Autoři standardu

Autoři hodnoticího standardu

Hodnoticí standard profesní kvalifikace připravil Národní pedagogický institut ČR ve spolupráci s Národní radou pro kvalifikace, Ministerstvem práce a sociálních věcí ČR, Ministerstvem *kultury* a odborníky z praxe z těchto subjektů:

- Národní knihovna ČR
- Asociace knihoven vysokých škol ČR
- Sdružení knihoven ČR
- Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR
- Jihočeská vědecká knihovna České Budějovice
- Katedra informačních studií a knihovnictví, Masarykova univerzita Brno
- Knihovna Jiřího Mahena Brno
- Knihovna Kroměřížska
- Knihovna Západočeské univerzity v Plzni
- Krajská knihovna Pardubice
- Městská knihovna Kutná Hora
- Městská knihovna v Praze
- Moravská zemská knihovna
- Studijní a vědecká knihovna Hradec Králové

Hodnoticí standard profesní kvalifikace schválilo Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR.